

V T Á K Y

ČASOPIS SLOVENSKEJ ORNITOLOGICKEJ SPOLOČNOSTI/BIRDLIFE SLOVENSKO

ZIMA 2007

Slovo na úvod

Koniec roka je obdobím bilancovania výsledkov a snahy v končiacom sa roku. Mrzí ma, že som sa málo zapojil do sčítania hniezd bocianov bielych v Michalovskom okrese. Určite sa zlepším. Na druhej strane ma teší, že sa zlepšila starostlivosť o vlhké lúky a mokrade okolo Senianskych rybníkov. Pri tejto príležitosti sa chcem poďakovať za pomoc všetkým, ktorí akokoľvek pomohli pri realizácii nášho spoločného cieľa – ochrany vtáctva a jeho biotopov. Zvlášť sa chcem poďakovať tým, ktorí sa nebáli vziať na seba zodpovednosť za realizáciu nejakého kon-

krétneho projektu, ktorým sa pomohlo niektorému druhu, jeho životnému prostrediu alebo vtáčej rodinke. Tiež tým, ktorí svojimi skúsenosťami vždy ochotne pomôžu, keď sa na nich obrátíme s prosbou o radu, ako sa čo najlepšie starať o operencov.

Koniec roka je obdobím úprimných prianí. Rád by som vyslovil prianie, aby budúci rok bol v znamení pochopenia, že nie sme skupina ľudí, ktorí chcú všetko zakazovať, ale naopak prispievať k rozvoju Slovenska, spôsobom, ktorý akceptuje aj potreby uchovávať prírodné hodnoty. Revitalizáciu zničených alebo človekom zmenených lokalít sme veľakrát dokázali zveladiť biotop, ktorý sa stal životným priestorom pre ohrozený druh. Verím, že sa nám aj naďalej bude spolu dariť pri ochrane prírody.

Ján Uhrín

13. FERIANCOVE DNI

Dňa 22. novembra 2007 sa v priestoroch Prírodovedeckej fakulty UK v Mlynskej doline konalo každoročné stretnutie slovenských zoológov, ktoré nesie meno Prof. Dr. Oskára Ferianca, významného slovenského ornitológa a zoológa. Spoluorganizátorom bola aj Slovenská ornitologická spoločnosť/BirdLife Slovensko. Svoju činnosť sme tu prezentovali počas celého dňa v infostánku, kde sme so záujemcami diskutovali o našich projektoch a aktivitách. Referáty boli rozdelené do sekcií, medzi ktorými mala zastúpenie samozrejme aj ornitológia. Celkovo odznelo 44 referátov a bolo prezentovaných 28 posterov.

Referáty zaradené do sekcie ornitológia síce neboli najpočetnejšou skupinou medzi ostatnými sekciami, avšak príspevky prezentovali prácu ornitológov dlhodobu pracujúcich na výskumoch. Odprezentovaných bolo 6 ornitologických príspevkov a 7 posterov. Referáty sa dotýkali rôznych tém, najčastejšie to bol výskum a ochrana druhov či faunistické prieskumy území. Prezentoval sa výskum o aktuálnych a potenciálnych hniezdných dutinách krakle belasej v poslednom známom hniezdisku na Slovensku (Bohuš & Lipová). Dozvedeli sme sa výsledky výskumu či je ničenie hniezd trsteniarikom skriekavým selektívne (Trnka & Prokop) a akým spôsobom vplyvajú klimatické zmeny na populáciu vrbaca poľného (Puchala). Odznel prehľad avifauny alúvia Žitavy počas hniezdného obdobia 2006 (Imrichová), prezentácia výsledkov dlhoročnej práce ornitológov na výskume vtákov Košských mokradí (Solomonková) a hlásenie o zimovaní fúzatky trstinovej (*Panurus biarmicus*) na Levických rybníkoch (Turčoková & Baláž).

Z konferencie vyšiel samostatný zborník abstraktov, ktorý nájdete na internetovej adrese <http://zoology.fns.uniba.sk/podujatia/ferianc2007.htm>.

Ján Gúgh

KONFERENCIA O ORLIAKOV MORSKÝCH „The White-tailed Eagle in the Heart of Europe“

V dňoch 17. - 18.11.2007 sa v burgenlandskom Illmitzi pri Neziderskom jazere konalo dvoj-dňové stretnutie, kde som bol pozvaný predniesť správu o stave orliakov na Slovensku. Prvý deň odzneli na sedení referáty o situácii populácie orliaka v Rakúsku, Nemecku, Maďarsku, Srbsku, Chorvátsku, Slovinsku aj na Slovensku, informácie o projekte WWF v Rakúsku, ohrozujúcich faktoroch a geografickej a individuálnej variabilite orliakov.

Druhý deň sa konala exkurzia, počas ktorej sme si v mrazivom vetriku vychutnali prechádzku a pohľady po renaturovaných stovkách hektárov maďarského národného parku Fertő-Hanság Nemzeti Park. Popoludnie sme strávili prácou v diskusných skupinách, kde mal každý možnosť prispieť názorom, skúsenosťou i návrhom k problematike otráv karbofuránmi, otráv olovom, kolízií a úrazov na elektrovodoch a spolupráce pri ochrane, či eliminácii vplyvu rušenia. Výstupom práce pri jednotlivých diskusných stoloch by mala byť súhrnná správa. Stretnutia sa zúčastnil aj nestor ochrany orliaka morského Björn Helander zo Švédska.

Ako zhrnúť akciu a jej priebeh? Okrem príjemného a plodného stretnutia a prehĺbenia osobných kontaktov mi bolo cťou oboznámiť prítomných so stavom populácie orliaka morského na Slovensku. Správa od nás nasledovala po referátoch z krajín, kde hniezdia stovky či desiatky párov orliakov a tak nebolo jednoduché udržať pozornosť prítomných informáciou o situácii na Slovensku s niekoľkými pármami. Na jednej strane mi bolo potešením vyzdvihnúť pozitívny fakt nárastu hniezdnej populácie na východnom Slovensku, na druhej strane to bola smutná správa z niekdajšej „bašty“ orliakov – Podunajska, kde v roku 2007 úspešne hniezdil jediný pár. Pre úplnosť sa žiada dodať, že v r. 2004 tam na štyridsiatich riečnych kilometroch úspešne hniezdili 4 páry orliakov. Slovenská strana bola vyzvaná, aby sa zapojila aj do medzinárodného programu krúžkovania, veď krúžky pre Slovensko sú. Vyslovila sa myšlienka zriadiť medzinárodnú webovú stránku o orliakoch morských a odprezentovaná bola aj idea spoločného projektu Danube River Protected Area Project, v ktorom by orliak morský figuroval ako vlajkový druh. Poďakovanie patrí všetkým, ktorí do prezentácie o situácii na Slovensku ochotne a promptne prispeli dodaním či upresnením údajov a poskytnutím dokumentačných obrázkov, menovite J. Lengyelovi, Š. Dankovi, R. Jurečkovi, B. Maderičovi a P. Rácovi.

Mirko Bohuš

SOS/BirdLife SLOVENSKO

ÚVOD..... 3

VTÁČIE DRUHY

Je zánik hniezdnej populácie pŕhlaviara červenkastého na Žitnom ostrove definitívny? 4
Nové dokázané hniezdenie chrapkáčov 5

ORNITOLÓGIA JE MOJE HOBBY

Prikrmovanie vtákov počas zimných mesiacov 6
Vtáky zimnej záhrady 7

OCHRANA ÚZEMÍ

Chránené vtáčie územia na Slovensku – súčasný stav 8-9

MONITORING ÚZEMÍ

Tohto roku bez bahniakov 10
Zlepšenie podmienok ochrany prírody smerom k udržateľnému rozvoju v regióne mesta Šaľa 10

NA ČOM SME PRACOVALI 11

EKOTURIZMUS

Festival divých husí – Tata, Maďarsko 12

VTÁKY V OHROZENÍ

Rybárske vlasce – smrtiaca pasca, nielen pre vtáctvo! 13
Keď rybárstvo je nebezpečné 13

SPRÁVY Z REGIÓNOV

10 rokov táborov na Sennom 14
„Nezvyčajní“ kamaráti 14

PREDSTAVUJEME

Dravé vtáky Slovenska vo fotografii 15

SPRÁVY Z REGIÓNOV 16

KALENDÁR AKCIÍ – ZIMA 2007/2008 17

ZA VTÁKMI DO SVETA

Z dovolenky v Grécku 18

VÝZNAMNÉ VTÁČIE ÚZEMIA

VVÚ Strážovské vrchy 19

Vtáky – Zima 2007, ročník 2, číslo 4

Časopis Vtáky je pokračovateľom časopisu Vtáčie správy

Vydáva: Slovenská ornitologická spoločnosť/BirdLife Slovensko
Adresa: SOS/BirdLife Slovensko, Mlynské nivy 41, 821 09 Bratislava 2
Kontakty: tel.: 02-55422185, fax: 02-55422186,
mobil: 0905-256184, 0904-256888

e-mail: vtaky@vtaky.sk, internet: www.vtaky.sk
č. účtu: 2666520108/1100, IČO: 30845521

Vedúci redaktor: Štefan Benko
Redakčná rada: Štefan Benko, Marek Brinzik, Jozef Ridzov, Rastislav Rybanič

Grafická úprava: Grafické štúdio DUDOK - Ján Svetlík

Litografia a tlač: ArtPress
Distribúcia: SOS/BirdLife Slovensko

Registračné číslo: 1359/95

ISSN 1336-9962

Náklad: 1000 ks

Termín nasledujúcej uzávierky: 7. marec 2008

Neprešlo jazykovou úpravou.

Predná strana obálky: Sokol stáhovavý (*Falco peregrinus*) – foto: Jozef Chavko

Zadná strana obálky: Vtáky Grécka – foto: Stanislav Harvančík, Ján Svetlík

Prikrmovanie vtáctva počas zimných mesiacov patrí stále medzi obľúbené činnosti hlavne detí základných škôl. Samozrejme prikrmovanie na vidieku má svoje výhody v tom, že sa môžeme sami rozhodnúť, či postavíme krmidlo a umiestnime na ľubovoľné miesto v záhrade alebo budeme sypať potravu len na podokenicu. Prípadne, či necháme vtáky sa kŕmiť spolu s hydinou.

Človek žijúci v meste je trochu obmedzený, väčšinou sype potravu na podokenicu. Takisto v meste ku krmidlu lieta menší počet vtákov, čo sa týka aj celkovej aj druhovej početnosti. Vhodnou potravou pre prikrmovanie vtákov sú hlavne semená ako je slnečnica, pšenica, proso, repka, prípadne jablká a loj alebo stuhnutý tuk. V blízkosti krmidla je vhodné mať stromy alebo kríky, lebo niektoré vtáky (sýkorky) nekonzumujú potravu na krmidle, ale odletia s ňou k blízkeму stromu (vlastné pozorovanie). Neodporúčame prikrmovať vtáky výrobkami z pečiva, takisto ani makom, solenými a korenými jedlami, ani varenými potravinami, či ich zvyškami. Dôležité je aj udržiavať čistotu v okolí krmidla. Zabráňime tým šíreniu baktérií a parazitov.

V rokoch 1998 až 2004 som prevažnú časť zimy trávil v rodičovskom dome v jednej podhorskej osade na Kysuciach v geomorfologickom celku Turzovská vrchovina (DFS 6578). Nadmorská výška tejto lokality je okolo 400 metrov nad morom. Ako krmidlo mi slúžila podokenica a balkón pri mojej izbe. Prikrmovať som začal vždy vtedy až keď napadol prvý sneh a prestal som vtedy, keď sa sneh roztopil. Snažil som sa prikrmovať v pravidelných intervaloch. Väčšinou som potravu dosypával vždy večer za súmraku, aby vtáky už ráno mali čo jesť. Pri nepravidelnom prikrmovaní sa stalo, že určitý čas navštevovalo krmidlo len niekoľko vtákov. Podobne uvádza aj Šmelko (2004), že „navigátor“ môže vtáky odlá-

Sýkorka belasá

priamo na krmidle. Glezgy často obsadili podokenice a odháňali iné vtáky od zdroja potravy. Takisto vyvolávali aj šarvátky. Zaujímavé bolo, že krdle vytvárali len vtedy, keď bola nameraná značne nízka teplota vzduchu (-15 až -20 °C). Hýle, podobne ako glezgy, sa kŕmili priamo na krmidle ponúknutými semenami.

Tieto druhy sa občas pridružili ku krdľu stehlíkov.

Niektoré zimy prileteli ku krmidlu aj sojky škriekavé. V okolí krmidla sa zdržiavali len niekoľko dní. Spočiatku sedeli len na okolitých stromoch, až potom sa osmelili priletieť bližšie. Väčšinou len odtrhli ponúknutý loj a odleteli s ním preč. Lojom sa živili aj mlynárky dlhochvosté, ktoré ku krmidlu priletávali v krdľoch. Len jedinú zimu priletel ku krmidlu malý krdel' vrabcov domových, ktorý sa živil semenami. Vrabce by sme nemali odháňať z krmoviska, je to jediný vtáčí druh, ktorý je počas zimných mesiacov odkázaný na pomoc človeka (Benko 2006).

Zriedkavými návštevníkmi krmidla boli aj drozdy čierne, ktoré pobežovali len po balkóne a žrali slnečnicové semená, prípadne odobávali zabudnuté jablká na blízkej jabloni. Sú to veľmi plaché vtáky. Stačilo len, aby som sa pohol a odleteli preč. Zo vzácných hostí boli aj pinky. Ku krmidlu občas zaleteli pinka lesná aj pinka severská. Oba druhy sa vyskytovali v okolí krmidla len niekoľko dní. V decembri v roku 1999 priletel ku krmidlu aj slávik červienka. Zaregistroval som ho len v jeden deň. Na rozhraní medzi zimou a jarou prileteli ku

Prikrmovanie vtákov počas zimných mesiacov

kať na iné miesto, čo sa stáva pri chvíľkových výpadkoch dodávok krmiva. Ako krmivo som používal hlavne slnečnicové semená. Z menšej miery pšeničné zrná, prípadne loj.

Počas týchto šiestich sezón som dohromady zaregistroval 20 rôznych druhov. Najpočetnejšie boli stehlíky zelené, ktoré prileteli ku krmidlu v krdľoch, ktorých počet sa pohyboval pravidelne okolo 20. Najväčší krdel' som zaregistroval s počtom jedincov cca 50. Tieto vtáky slúžili ako „prítahovač“ pre ostatné druhy. Boli prvými návštevníkmi krmidla hneď v prvých zimných dňoch. V ďalších zimných dňoch sa k nim pripájali ďalšie druhy, hlavne druhy stehlíkov (stehlík pestrý, stehlík konopiar, stehlík čížavý). Uprostred zimy stehlíky vytvárali krdle aj s počtom jedincov okolo 100 kusov. Pre stehlíky bolo typické, že sa kŕmili priamo na krmidle, prípadne na zemi, kde boli porozhadzované semená. Často odháňali iné vtáky, ktoré dosahovali ich veľkosť, jednalo sa hlavne o sýkorky. Jednu zimu (2001/2002) sa ku krdľu stehlíkov pridal aj krdel' strnádok žltých, ktorý sa živil semenami slnečnice. Spolu so stehlíkmi sa zdržoval pri krmidle cca 10 dní.

Ďalším pravidelným hosťom pri krmidle bola sýkorka bielolíca. Sýkorky bielolíce, podobne ako stehlíky zelené, plnili funkciu „prítahovačov“. Okrem semien sa živili aj lojom. Okrem sýkoriek veľkých na potravu lietali aj iné druhy sýkoriek a to: sýkorka belasá, sýkorka čiernohlavá a veľmi ma potešilo, že ku krmidlu priletela aj sýkorka uhliarka a 1x v decembri roku 1999 aj sýkorka chochlatá. Častým hosťom pri krmidle boli aj hýle lesné a glezgy hrubozobé, ktoré vytvárali vlastné krdle. Oba tieto druhy sa kŕmili semenami

krmidlu aj brhlíky lesné. Vyskytovali sa tam len za šera, ale nie za úplnej tmy a len vtedy, keď som mal na balkóne vyložený peň, po ktorom sa šplhali.

Zo začiatku zimy boli plaché všetky druhy vtákov, reagovali odletom na môj pohyb. Neskôr už boli ku mne tolerantné, niekedy až tak, že som mohol otvoriť balkónové dvere a stať v nich. Udržovali si odo mňa odstup vždy aspoň 2 metre. Niekoľkokrát sa stalo, že na krdel' zaútočil jastrab krahulec, niekedy bol úspešný niekedy nie. Po týchto útokoch som očakával, že vtáky aspoň niekoľko dní nebudú lietať za potravou. Ale opak bol pravdou. Niekedy trvalo len niekoľko minút a už boli späť.

Prikrmovanie je pekná vec, nielen preto, že môžeme zblízka pozorovať rôzne druhy vtákov, ale aj preto, že prikrmovaním pomôžeme prežiť vtákom zimu. Prikrmovanie vtákov spolu s ich pozorovaním sú jedným zo spojiviek súčasného, čím ďalej tým viac pretechnizovaného sveta s prírodou.

Použitá literatúra

- BENKO, Š.: Vtáky v našej záhrade. Vtáctie správy. roč. 13, č. 1, 2006, s. 6.
ORSZÁGHOVÁ, Z.; PUCHALA, P.; KOČIAN, L.; SOBEKOVÁ, K.; BALÁŽ, M.: Zoologický slovník: Vtáky – Aves. Bratislava, Univerzita Komenského, 2006, 94s. ISBN 80-223-2171-0
ŠMELKO, Š.: Pozorovanie vtáctva pri krmovisku – niekoľko dobrých rád. Vtáctie správy. roč. 11, č. 4, 2004, s. 6.

Milan Kubiatio
Foto: autor, Š. Benko

Sýkorka čiernohlavá

Brhlík lesný

Drozd čierny